

YA TARİHİN YAZMADIKLARI!

Harun TUNCER

ÇAMLIKA

İstanbul 2018

İÇİNDEKİLER

Teşekkür.....	13
Takdim.....	15

HÂLÂ “YILDIZ”I SÖNMEYEN ADAM AHTERÎ VE LÜGATİ

“Kadri Kamûs u Cevheri’den Ziyade” Bir Lügat: Ahterî-i Kebîr....	24
Lügatin Özellikleri.....	25
Son Dönemde de Gözde!.....	28

RUM ŞAİRLERİNİN EFENDİSİ NABİ

Urfa’dan İstanbul’a.....	34
“Refah Üzere Hacc Ettirin”.....	36
Kendi Arzusuyla Azil... ..	36
“Hikmet-Âmiz Gerektir Eş‘âr”.....	37
“Geldi İstanbul’a Şehbender-i Mülk-i İrfân”.....	38
“Gitti Nâbî Efendi Cennete Dek...”.....	39

AĞIRLIĞINCA ALTIN EDEN ADAM GELENBEVÎ İSMAİL EFENDİ

Gelenbe’den Gelen Deha.....	44
Zeyrek’te Bir Münzevi! İlim Aşığı.....	45
“Şu Adam Avrupa’da Olsaydı...”.....	45
Günde 4 Okka Pirinç!.....	46

SADAKATLA İHANET ARASINDA
JAMES WILLIAM REDHOUSE

Uçup Giden Emekler.....	54
Tercüme Odası Yılları ve Ahbablıklar.....	55
Hareketli Yıllar.....	57
Temelli Dönüş.....	58
Müslüman Oldu mu?.....	60
Doğu ve Doğuluların Safında!.....	63
Parçalanmış Sadakat.....	64

SANA NASIL KIYDILAR, SULTANIM
SULTAN AZİZ'İN KATLİ ve KÂTİLLERİ

“Aziz” Kurban.....	69
Canilerin Portresi.....	70
1-Hüseyin Avni Paşa.....	71
2- Midhat Paşa.....	74
3- Mütercim Rüşdü Paşa.....	77
4- Şeyhülislâm Hayrullah, nâm-ı diğer Şerrullah Efendi.....	80

EBEDÎ ÇOPUR ya da
ÇAYLAK TEVFİK

Halk Çocuğu.....	88
Gazeteye İlk Adım.....	90
Gazetecilikten Kopamıyor!.....	91
Eser Vermeye Başlıyor... ..	92
Biyografi Zor Zanaat!.....	94
Vedası.....	95

ESKİ HİRİSTİYAN, TAZE TÜRK
MUHAMMED ALEXANDER RUSSELL WEBB

“Dünyanın İhyası Ancak Bu Dava ile Mümkün!”	101
“Öncelik İslam’ın Batı Nazarındaki İmajını Tamir”	103
“Ben Deliyi Kokusundan Tanırım!”	104
Webb Efendi’ye Osmanlılardan Teşekkür	105
Bu da Garp Kurnazlığı!	106
Artık Webb Bey!	107

TÜRKÇENİN MÜCAHİDİ
ŞEMSEDDİN SAMİ

Genç Şemseddin	113
Memuriyetleri ya da Mesguliyetleri	114
“Biz Osmanlı’yla Güzeliz!” ya da Şemseddin Sami’nin Siyasî Görüşü	115
Küçük Dev Adam!	116

BİLMEK İSTER MİSİN CİHANİ?
MAXIMILIAN BERLITZ

Almanya’da Doğdu ABD’li Oldu!	124
Berlitz’in Türkiye Macerası	125
Berlitz Metodu Nedir ve Diğerlerinden Nasıl Ayrılır?	129
Peki, Neden Berlitz?	132
Ceplerde Kalan Boşluk!	133

BİR MÜZMİN MUHALİF
ÖMER LÜTFİ BEY

İstanbullu Bir Paşazâde!	139
İki Gündür Eline Ekmek Bile Almamış... ..	141
Beni Affet Sultanım!	142
Hikaye Mısır’da Devam Ediyor... ..	143
Ne Adı Kaldı, Ne Kitapları	144

ÇOK DEĞİL, GÜZEL YAZAN ADAM
CENAP ŞAHABEDDİN

“Karantina Müfettişi mi?”	151
“En Hiçten Varlıkların Şairi!”	152
“Çok Yazan Değil, Güzel Yazan Yaşar!”	153
“Dağ Devrildi, Güneş Battı!”	156

KELİMELERİN SERDARI
SÜLEYMAN NAZİF

Hayat ve Memuriyeti.....	163
“Avrupa’ya Savuştı!”	166
“Yangın üstünde uçan kuş!”	167
“Kelimelerin Serdari”	168
“Aslanlarla Oynayan Cambaz”ın Tövbesi ve Vedası.....	171

SÖMÜRGEÇİLERİN UŞAĞI BİR MÜFTÜ
SNOUCK HURGRONJE

Dr. Snouck Kimdi?.....	179
O Bir Münafık!.....	181
İman Ettiği İslam Hakkında: “İslam Bir Nefret Dinidir!”	181
Bozacının Şahidi.....	184
Kazın Ayağı ya da.....	185

BİR HUKUK DUAYENİ
AHMED SELAHADDİN BEY

Bir Hukukçu Doguyor.....	191
İlle de Kitaplarım!.....	192
“Öğrendiğimi Öğretmekte Bulduğum Hazzı...”	194
“Kabrın Eşiğinde...”	196
Yıldızımız Sönmesin Diye.....	197
Sessiz Siyaset.....	200
“Ceddimin Yanına Gömülsün!”	202

YİTİK BİR HAZİNENİN PEŞİNDE...
AHMED VAHİD BEY ve LÜGATİ

Ahmed Vahid Bey; Hayatı, Tahsili, Memuriyeti.....	211
Almanca, İngilizce, Fransızca	212
İzdivaç.....	213
Emeklilik.....	215
Eseri	216
Veda.....	217

HAPİSLE ÖDÜLENDİRİLEN ADAM
VECİHİ HÜRKUŞ

İlk Türk Tayyaresini Nasıl Yaptım ve Nasıl Taltif Edildim?.....	223
Proje Hava Kuvvetleri Müfettişliği'nde.....	224
Engeller Engeller.....	225
Vecihi Bey'in Sabrı Taşıyor!.....	227
Mükafat: 15 Gün Hapis!.....	228

GAYRETLİ BİR NASİHATÇİ
ÖMER NASUHI

“Etme siyasetle sakın iştigal!”	234
“Dilini Bilmiyorsan Şark'ı Anlayamazsın!”	236
9 Aylık Diyanet Macerası.....	237
Son Seyahat... ..	238
Eserleri	238

BİR HİCRET HİKAYESİ
AHMED DAVUDOĞLU

Gönülsüz Başlayan Macera!.....	249
Misli Görülmedik İki Büyük Pehlivan!.....	251
“Sen Bir Türk'sün!”	252
Anne Yetiş, Bir Dilenci Geliyor!.....	253

163. Maddeden Hüküm Giyor!.....	255
İslam'da Reform Yoktur!	256

TİTİZ BİR DİLCİ
NÜVİT ÖZDOĞRU ve TÜRKÇEMİZ

Kısaca Hayatı-Eseri-Şahsiyeti.....	264
“Şiir Değil ‘Miir’ Bunlar!”	265
“O Ölünce Ben de Öldüm...”	266
Ve Unutulan “Türkçemiz”!.....	269
“Bu Kitap Hayatınızı Değiştirecek!”	269
Zekâ Eşittir Kelime!	270
“Çok İsbetli Bir Eser”	271

SADIK DÜŞMAN
MARMADUKE PICKTHALL

Makbul Şeyler Değildir Doğulular!.....	279
İslam Yoksa Huzur da Yok!.....	281
“Anadolu’nun Çilekeş Evladı...”	283
Mağdur Biziz Ağlayan Başkaları.....	284
“Biz Sizin ‘Papa’nıza Karışmıyoruz, Siz de Halifemize Karışmayın!”	288
Hindistan Macerası.....	289
‘Sadık Düşman’ Göçtü.....	291

TAKDİM

“Biz eslâfı (ecdadı) ihmal etmekte pek ileri gidenlerdeniz. Eslâfını öğrenmekte ihmal gösteren bir cemiyet, tarihini unutuyor demektir. Tarihi yapan vakalardır. Vakaları yapan da eşhâstır (şahıslar). Eshâs olmasa ne vaka olur, ne de tarih...”

Bu sözler bundan 60 küsur yıl önce söylenmiş. Söyleyense “eslâf”ı yani bizden önce yaşayanları ve yapıp ettiklerini en iyi bilen adamlardan birisi, İbnülemin Mahmud Kemal İnal. Herhalde hiçbirimiz onun bize yöneltilen bu acı ve iğneleyici satırlarını inkâr edemeyiz; evet, biz atalarımızı ihmal ediyor, carçabuk unutuyoruz. Ve bu unutuş bize koca bir tarihi kaybetmeye mâl oluyor...

Tarihin, kendi tarihimizin sayfalarını süsleyen pek çok isim ve vaka var; şüphesiz. Ama ya tarihin yazmadıkları... On binlerce isim ve yüz binlerce vaka vardır ki ne yazılmıştır, ne de anlatılmış. Nitekim Birinci Dünya Savaşı sırasında düşmanın batırdığı (8 Ağustos 1915) Barbaros Zırhlısı'nın şehit olan kahraman bir subayından bahseden *Donanma Mecmuası* “Tarih, zannedildiği kadar iyi bir hâkim, âdil bir mahkeme değil. Onun kaydettiği fevkaladelikler mutlaka o zamanın öne çıkan vakalarıdır. Ne sâkin, mütevazı büyüklükler, kahramanlıklar olur ki onlar değil tarihin pejmürde sayfalarına geçmek, bazen zamanı vukû'unda bile zikredilmez.” diyor.

İşte elinizdeki bu çalışma; kiminin ismini duyduğumuz, fakat kimini hemen hiç görüp iştinmediğimiz, şahsiyeti ve eseriyle geriye “adını yaşatacak” bir şeyler bırakmış, ama bir şekilde izi kaybolmuş, ardında “kendi yazdıklarından başka

ağlayanı kalmamış” bir avuç ismi bir araya getirmek için yapıldı. Biliyorum, eser telif etmek zor. Zaten Necip Asım da, “Bir şeyi layıkıyla öğrenmeden veyahut öğrendiği halde lüzumunu vicdanen tasdik etmeden kitap yazmaya kalkmamalı.” diyor. “Fakat o kadar da korkak olmamalı” diye de ilave ediyor; “iyi biliyorsan ve o metnin yazılmasına ihtiyaç varsa yazmalısın.”

Biraz bu tavsiyeden destek ve ilhamla, biraz ve belki daha çok kendi merak ve ilgilerimin üzerine giderek muhtelif zamanlarda kaleme aldığım bu “biyografik” makaleleri bir araya getirmeyi arzu ettim. Kitapta yer alan 20 makaleden 7’si ya hiç yayınlanmadı ya da yapılan ilavelerle bir hayli genişletildi ve yeni baştan şekillendi. Zira sosyal bilimlerin şanıındandır; hemen hiçbir “bulgu” ve “veri” kesin kabul edilip cümleler “değişmez bir hükümle” bitirilemez. Nitekim buraya derc edilen makalelerin dosyaları hâlâ açık; yeni bilgi ve bulgulara ulaşıldıkça onlar da bu metinlere dâhil edilecek ve söylenenler bir kez daha, bir kez daha tazelenecek. Yani elinizdeki çalışmayı henüz “bitmemiş” ve hatta bitmeyecek kabul edebilirsiniz; yapılacak daha iyi çalışmalar için -kendi çapında- yol gösterici bir müsvedde olabilir sadece...

Üzerinde bir vesileyle çalışılan bu 20 isim, geniş bir kronolojik yelpazeyi yansıtır aslında; ağırlık merkezi 19-20. yüzyıllar olsa da zaman aralığı bir hayli geniş. Neredeyse 500 küsur yıllık bir dönemde ve doğudan batıya, güneyden kuzeye dünyanın dört bir tarafında boy göstermiş yerli ve yabancı simalar bunlar... Ama hepsinin ortak noktası bize, bizim değerlerimize ve tarihimize bir şekilde temas etmiş, onun yanında yahut karşısında yer almış olmaları.

Elinizdeki nâçiz çalışmanın esas amacı “içinde bulunduğum hazineden topladığım bir avuç cevahiri dışarı çıkarmak”, yani -bir parçası olmakla şereflendiğim Çamlıca İlim, Kültür ve Tarih Araştırmaları Merkezi'nin sunduğu müstesna kaynak imkânından istifadeyle- tarihimize ve dolayısıyla İslam'ın tarihine adı veya katkısı karışmış birkaç ismi hatırlamak ve hatırlatmak. Bize hayrı dokunanları takdir etmek, ama şerri erişenleri de unutturmamak! Yazarken takınılan üslup zaman zaman akademik olmaktan uzak olabilir; haddizatında ısrarla öyle bir kaygı gütmüş de değilim. Yazdıklarınızın halk tarafından da okunmasını istiyorsanız halkın sevebileceği, kendini yakın hissedebileceği bir üslup takınmalısınız, diyor Ahmed Saib Bey. Evet, yazdıklarım “amatör bir tarihçinin” tarih-biyografi denemeleri; ama yazdıklarımı sadece tarihçiler okusun istemiyorum. Kitapta adı geçen isimlere, vakalara meraklı herkes sıkılmadan, rahat ve keyifle okusun derdindeyim.

Sarf edilen hatırı sayılır emeğe rağmen ne kadar başarılı olabildim, bilmiyorum. Bir Fars edibinin “Men-ellefe fekadistüh-dife” dediğini naklediyorlar; yani eğer bir şey yazıyorsan “he-def”tesindir! İyi yaptıysan takdir edilirsin, yok fena yaptıysan üzerine yağacak okları bekle... Hatalarım muhakkak vardır; ama okurların “nazar-ı af”la bakmalarını istirham ediyorum.

Tevfik ancak Allah'tan (c.c.)

Harun TUNCER